

Motion till riksdagen 2009/10:Ju427

av **Thomas Bodström m.fl. (s)**

Trygghet mot brott

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Inledning	7
3	Bekämpa brottens orsaker	8
4	Tidiga insatser	8
4.1	Kontaktpoliser	9
4.2	Samverkan och antidrogarbete	10
4.3	Snabbare handläggning och allmänt ombud vid förhör	11
4.4	Gallring	11
4.5	Unga behöver stöd	12
4.6	Tuffare insatser mot huliganer	12
5	Bekämpa den grova organiserade brottsligheten	13
5.1	Modern organisation för brottsbekämpning	14
5.2	Trafikdatalagring	15
5.3	Snabbare utredningar	16
6	Preskriptionstiden för mord	16
7	Gör polisutbildningen till högskoleutbildning	17
8	Bekämpa utnyttjandet av kvinnor och barn	17
8.1	Skärpt syn på prostitution, koppleri och människohandel	17
8.2	Tillträde till Europarådets konvention om åtgärder mot människohandel	19
8.3	Skadestånd vid människohandel och barnpornografi	19
8.4	Insatser mot barnsexturism	20
8.5	Nationellt handlingsprogram för barn som sexualbrottsoffer	21
8.6	Hedersrelaterat våld	22
8.7	Stalking	22
9	Hets mot folkgrupp – transpersoner	23
10	Kriminalvård	23
10.1	Samhällets insyn genom – oberoende tillsyn	24
10.2	Fler halvvägshus	24
10.3	Utlussningspeng	24
10.4	Särskilda insatser för kvinnor i kriminalvård	25

Fel! Okänt namn på

11	Brottsoffer	27
12	Kriminalisering då barn tvingas bevittna våld.....	27
13	Integritetsombudsman (IO)	28
14	Utökad rätt till biträde	28

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av brottsförebyggande arbete.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att alla skolor ska ha kontaktpolis.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om insatser för samverkan och antidrogarbete.¹
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om straffet för langning.¹
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om åtgärder för snabbare handläggning för unga lagöverträdare.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om rätt till offentligt biträde om man är under 21 år.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om gallring.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utveckla stöd till unga.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av ytterligare insatser mot huliganer.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en polismyndighet.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att skapa en särskild central enhet för bekämpning av den grova organiserade brottsligheten.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att öronmärka 200 miljoner kronor för en särskild central enhet för bekämpning av den grova organiserade brottsligheten.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen snarast bör återkomma med en lagstiftning om trafikdatalagring.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av snabbare utredningar.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om preskriptionstiden.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra om polisutbildningen till högskoleutbildning.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att höja straffet för sexköp.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om skadestånd vid sexköp då det rör sig om människohandel.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om öronmärkta pengar till polisen för arbetet mot människohandel och barnpornografi.

Fel! Okänt namn på

20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillträda Europakonventionen mot människohandel.²
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om skadestånd vid människohandel och barnpornografi.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om insatser mot barnsexturism.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett nationellt handlingsprogram för barn som sexualbrottsoffer.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om hedersrelaterat våld.
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om stalkning.
26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda en oberoende instans för tillsyn över kriminalvården.
27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fler halvvägshus.
28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utslussningspeng.
29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om särskilda insatser för kvinnor i kriminalvården.
30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda kriminalisering då barn tvingas bevittna våld.
31. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa en integritetsombudsman.³
32. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utökad rätt till biträde.
33. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda om det går att ersätta koppleribrottet med människohandel.

¹ Yrkandena 3 och 4 hänvisade till SoU.

² Yrkande 20 hänvisat till UU.

³ Yrkande 31 hänvisat till KU.

2 Inledning

Den socialdemokratiska visionen om att alla människor ska kunna leva i frihet, rättvisa och jämlikhet, kränks och utmanas dagligen av brottslighet. Vi vill att alla människor ska kunna känna sig trygga i vardagen och slippa känna rädsla för att utsättas för brott. Vårt öppna samhälle bygger på demokratiska värderingar om lika människovärde och ömsesidig respekt. Brottskränker rättigheter till liv och egendom, hotar öppenheten och undergräver tilliten mellan människor och gentemot samhället. Därför kan brott aldrig accepteras. Den som råkar ut för ett inbrott, en stöld, en grov kränkning eller fysiskt våld måste kunna lita på att samhället bryr sig om det lidande, den ilska och vanmakt som det innebär att bli brottsoffer. Snabbt stöd och möjligheter till upprättelse är avgörande. Den som genomfört brottet måste snabbt nås av en reaktion.

Brottsutvecklingen har varit dramatisk de senaste sextio åren. Aldrig tidigare har det anmälts så många brott som det gjordes 2008. Som det ser ut fortsätter antalet anmälda brott att öka.

Globaliseringen har tilltagit under flera decennier, vilket innebär att brottsligheten oftare rör sig över landgränser. Det innebär att det internationella samarbetet mellan rättsväsendets myndigheter fördjupats i allt snabbare takt. Den tekniska utvecklingen har inneburit fantastiska framsteg, inte minst vad gäller möjligheterna att kommunicera på olika sätt, men utvecklingen har även inneburit att brottsligheten kan använda sig av den nya tekniken för att begå brott.

För att rättsväsendet ska kunna bekämpa brottsligheten på ett effektivt sätt har polisen fått tillgång till nya verktyg och mer resurser. Fler poliser har utbildats under ett antal år. Dna används allt mer för att utreda brott av olika slag. Tillgången till hemliga tvångsmedel har ökat, vilket har varit nödvändigt för att bekämpa den riktigt grova brottsligheten. Men ny teknik, framförallt på IT-området, har också inneburit att debatten om enskilda människors integritet och utsatthet gentemot myndigheter kommit att bli en viktig fråga. Både samhällets och rättsväsendets effektivitet har ställts mot den enskilda människans rätt att inte behöva utsättas för ett större integritetsintrång än nödvändigt. Samtidigt har utvecklingen med flera förödande terroristdåd de sista decennierna och hänsynslös råhet vid annan grov organiserad brottslighet skapat ett starkt tryck på att statsmakterna ska kunna skydda medborgarna. Den diskussion som pågår om balansen mellan den enskilda människans trygghet och skydd mot brottslighet kontra behovet av att inte få sin integritet kränkt är viktig och nödvändig i ett demokratiskt samhälle.

En viktig del av det kriminalpolitiska arbetet måste vara att förebygga och förhindra kriminalitet. Ju bättre samhället blir på det, desto mindre blir lidandet för alla inblandade parter. Kriminalitet kostar också samhället oerhörda summor varje år. De investeringar som görs i brottsförebyggande syfte har stora förutsättningar att tjäna in på kort tid. Det är en utveckling som gynnar hela samhället. Socialdemokratin ska bekämpa kriminaliteten, men även orsakerna bakom kriminaliteten.

Fel! Okänt namn på

3 Bekämpa brottens orsaker

Det mest effektiva sättet att bekämpa brottslighet är att se till att den aldrig inträffar. Det brottsförebyggande arbetet måste ske på samtliga nivåer i samhället för att det ska vara framgångsrikt. Det handlar såväl om individens ansvar som om det lokala samhället, organisations- och näringslivet och den nationella politiken. Bristande integration, arbetslöshet, fattigdom och segregation är grogrund för kriminalitet. En stor del av brottsligheten som finns i Sverige i dag har sin början i sådana förhållanden. På samma sätt är människor från dessa förhållanden oftare utsatta för övergrepp och brottslighet. Ökade ekonomiska och sociala klyftor mellan människor leder till ökad kriminalitet. Därför är den socialdemokratiska välfärdsmodellen grundläggande för att hålla nere brottsligheten. Arbetet mot segregation är en del i detta. Vi kan inte tillåta att vissa grupper i Sverige ställs utanför samhället.

Genom segregering delas människor från olika etniska grupper i fråga om språk, boende, skola och arbete. Dessa skillnader kan leda till utanförskap, frustration och främlingsfientlighet. Vi måste bryta denna utveckling genom att arbeta för ökad integration på samtliga områden. Detta synsätt är den största skillnaden mellan oss och Moderaterna.

Moderaterna ser inte till brottens orsaker, utan menar att brottsligheten framför allt minskas med hårdare tag och längre straff. Men det finns inga exempel på att enbart ett strängare straffsystem skulle minska brottsligheten.

I det brottsförebyggande arbetet spelar den lokala nivån en stor roll. Det är där man bäst känner till problemen och kan finna lösningar. Grundläggande för arbetet är att alla delar av samhället samarbetar, såväl enskilda som folk- rörelser, skola, näringsliv, socialtjänst och polis behövs. Ju fler som är engagerade desto bättre. Det krävs insatser mot missbruk av alkohol och narkotika, åtgärder inom skola och socialtjänst och insatser inom bostads- och arbetsmarknadspolitikens område. Ungdomar behöver stöd och sysselsättning, på sina egna villkor. En satsning på att förebygga brott är framförallt en satsning på ett starkt välfärdssamhälle.

I dag finns lokala brottsförebyggande råd i ungefär 85 procent av kommunerna. Hur råden är organiserade och hur de arbetar varierar kraftigt mellan kommunerna. De gör ett oerhört viktigt arbete för att stävja brottsligheten runt om i landet. Det är på den lokala nivån man har möjlighet att påverka den fysiska närmiljön. Genom att föra in ett brottsförebyggande tänkande i stads- och samhällsplaneringen kan man bokstavligt bygga bort brottslighet. Det kan handla om bättre belysning på gångvägar och garage eller borttagande av buskar och träd för bättre sikt.

4 Tidiga insatser

Människors brottsliga bana ofta börjar i ungdomsåren. Det är i ungdomsåren flest personer begår brott. Men de flesta ungdomar som begår brott gör detta

under en begränsad tid. En liten grupp som i tidig ålder börjar begå brott fortsätter dock med detta under ungdomsåren och in i vuxen ålder.

Anledningen till att en del ungdomar faller in i kriminella beteenden varierar. Ofta handlar det om en kombination av individuella faktorer och strukturella socioekonomiska faktorer. Ett växande antal barn och ungdomar i Sverige växer upp under ojämlika förhållanden med fattigdom, missbruk, våld och segregation som leder till otrygghet och i värsta fall till kriminalitet.

Det vi med säkerhet kan säga är att all kriminalitet innebär ett misslyckande. Kriminaliteten leder ofta till ett långt lidande, för offret, för anhöriga, men även för gärningsmannen. Kriminaliteten i samhället kostar även stora pengar. Att förhindra att ungdomar hamnar i brottslighet är därför en av våra viktigaste uppgifter. Det gäller att ingripa tidigt. Därför kommer det brottsförebyggande arbetet alltid att vara grundläggande för oss socialdemokrater. Men det gäller även att agera tydligt och snabbt mot dem som begår brott.

Samhället misslyckas idag i hög grad med att identifiera de människor som senare i livet riskerar att hamna i våldskriminalitet på grund av psykisk ohälsa, funktionshinder eller besvärliga uppväxtförhållanden. I många av de verksamheter som arbetar med barn och ungdomar finns en uppfattning om att identifiering av olika problem per automatik leder till utpekande och stigmatisering. Den inställningen gör att många barn, ungdomar och föräldrar går miste om insatser som skulle kunna mildra eller avhjälpa problemen. Det finns också brister i samverkan mellan olika aktörer som kommer i kontakt med barn och deras föräldrar. Mödravårdscentraler och barnavårdscentraler, liksom förskola och skola, har ibland en tendens att inte anmäla missförhållanden till socialtjänsten eftersom det finns en rädsla för att socialtjänsten ska vidta tvångsåtgärder mot barnen och deras familjer. Tvångsåtgärder behöver nästan aldrig vidtas när det gäller små barn eftersom föräldrarna ofta är motiverade att ta emot hjälpinsatser. Vi menar att regeringen bör säkerställa att varje kommun utvecklar metoder för att identifiera barn med problem tidigt så att insatser kan sättas in. Bra utvärderingsinstrument av kommunernas insatser behöver utvecklas.

4.1 Kontaktpoliser

Polisen är en nyckelaktör i det brottsförebyggande arbetet. Vi behöver fler poliser, särskilt ute i brottsutsatta områden. Polisen ska synas på kvällar och helger då risken för att råka illa ut är särskilt stor. Mobila polisstationer är ett bra exempel på hur polisen har utvecklat sin verksamhet för att vara närvarande i den miljö som ungdomar vistas i. Det är också viktigt att polisen utvecklar metoder för att arbeta förebyggande och för att bekämpa ungdomsbrottsligheten. Polisen behöver samverka med lokalsamhället och finnas i ungdomars vardag. Vi vill se kontaktpoliser, dvs. poliser som är knutna till varje skola. Dessa skulle arbeta både brottsförebyggande, genom att åka ut och informera om alkohol inför till exempel Valborg och Lucia, men också delta i andra aktiviteter på skolan med målsättningen att bygga förtroende och

Fel! Okänt namn på

relationer. Dessa poliser ska också vara de som i efterhand utreder incidenter och händelser som inträffade i och kring skolan.

4.2 Samverkan och antidrogarbete

För att kunna ge ett mer heltäckande stöd till föräldrar, barn och ungdomar med behov av särskilda insatser krävs en förbättrad samverkan mellan samhällets olika aktörer. Vi menar att en förändring av nuvarande lagstiftning behövs, så att varje kommun tvingas upprätta handlingsplaner för familjer med extra behov och ansvara för att formella samverkansavtal tecknas mellan barnomsorg, skola eller förskola, socialtjänst, polis samt hälso- och sjukvården. Alla skolor bör ha en policy för hur man hanterar ungdomsvåld och var gränsen går för tillkallande av polis.

För att skolpersonal ska kunna förebygga våld och ingripa i mindre allvarliga våldssituationer krävs utbildning av skolpersonal. Genom att ta ställning mot våld upprätthåller lärare och annan personal sin vuxenroll gentemot barnen.

Internet har även visat sig vara ett forum för nya tjänster som inte är önskvärda. Ungdomar köper både knark och anabola steroider på nätet. Tullverket beslagtar dagligen narkotika och anabola steroider i vanliga postförsändelser. Ofta handlar det om unga människor som inte anser sig vara missbrukare eller bara vill testa. Det är nödvändigt att polisen utvecklar verktyg för att kunna förhindra denna utveckling, inte minst genom att utveckla det internationella samarbetet. Men det krävs även att klassificeringen av droger går snabbare. Ett annat viktigt verktyg i jakten på att kunna lagföra narkotikaförsäljning är tillgång till trafikdata, det vill säga uppgifter om vem som varit i kontakt med vem på Internet och när det skedde.

Det är också viktigt att skolan har en väl förankrad drogpolicy som innehåller klara regler och tydlig ansvarsfördelning. Elever och föräldrar måste inkluderas i detta arbete. Att ha en tydlig koppling till utsedd kontaktpolis och ett upparbetat samarbete med socialtjänsten underlättar både framtagande och genomförande av policydokument.

Kraftfulla åtgärder bör också vidtas för att minska langningen av alkohol till unga. Lagen bör skärpas så att straffen blir hårdare, och polisen bör avsätta mer resurser till bekämpning av alkoholbrott. På de platser i landet där polisen har arbetat målmedvetet mot langning av alkohol till unga har också ungdomsvåldet minskat. Det är även nödvändigt att polisen utvecklar verktyg för att kunna förhindra köp av både knark och anabola steroider på nätet.

En viktig beståndsdel i arbetet för att minska ungdomars drickande är föräldrarnas attityder. Det finns idag flera vetenskapligt utvärderade föräldrastödsprogram. Ett sådant är Örebro Preventionsprogram, ÖPP, som syftar till att påverka föräldrars förhållningssätt till ungdomars drickande och hur man som föräldrar kan agera för att förhindra t ex tidig alkoholdebut och berusningsdrickande bland ungdomar. Vetenskapligt utvärderade föräldrastödsprogram bör spridas och implementeras i samtliga Sveriges kommuner.

4.3 Snabbare handläggning och allmänt ombud vid förhör

För unga som begår brott måste reaktioner ske snabbt. Enligt lagen om unga lagöverträdare gäller särskild skyndsamhet. Enligt en granskning av Riksrevisionen lever polis, åklagare och domstol inte upp till de tidsfrister som lagen förespråkar. Granskningen visar även att fler ungdomsbrott borde klaras upp om fler utredningsåtgärder vidtas. Utdragna processer är till nackdel för den unge och minskar även känslan av att rättegången och påföljden är en konsekvens av brottet. För brottsoffren är det viktigt att få upprättelse. En utdragen process påverkar därför både brottsoffer och lagöverträdaren negativt. Vi anser att rutiner och arbetssätt måste utvecklas och att regeringen måste ge dem som arbetar med ungdomsärenden tillräckliga förutsättningar, mål, krav och prioriteringar. Dessutom måste uppföljningen bli bättre. Lagens krav på särskild utsedd personal tillgodoses inte. Poliser, åklagare och domare som hanterar unga lagöverträdare måste ha den kompetens som krävs för att bemöta de unga på ett effektivt och rättssäkert sätt. Att samverka och att inrätta en särskild organisation för hantering av ungdomsärenden har skett i varierande grad hos polismyndigheterna. Vi anser att detta måste utvecklas i hela landet.

Europarådets antitortyrkommitté har kritiserat den svenska utformningen av rätten till biträde vid förhör under förundersökning. Därför tog riksdagen beslut om nya regler som innebär att alla som förhörs under en förundersökning ska ha rätt att ha ett biträde närvarande vid förhöret, om det kan ske utan men för utredningen. Men det finns allvarliga brister. För ett år sedan visade en forskningsrapport från Handelshögskolan i Göteborg att det finns allvarliga luckor i lagstiftningen när det gäller unga personer som förhörs på grund av brottsmisstanke. Närvaron av försvarare vid förhör är låg, även för barn under 18 år. Det är inte rättssäkert att låta en ungdom sitta själv i förhör med poliser eller åklagare. Vi menar att alla ungdomar som förhörs och som är under 21 år ska ha rätt till ett offentligt biträde vid sin sida.

4.4 Gallring

I januari 2008 tog riksdagen beslut om att åtalsunderlåtelse gällande brott som en person har begått före 18 års ålder ska gallras efter tre år. För övriga åldersgrupper ska uppgifterna gallras efter tio år, som i dag. Det innebär att det uppstår en stor tröskeleffekt avseende brott som är begångna före respektive efter myndighetsåldern. Riksdagen har tidigare fattat beslut om en rad bestämmelser där personer under 21 år, med hänsyn till sin unga ålder, särbehandlas av rättsväsendet. Vi menar därför att uppgifter om åtalsunderlåtelse gällande brott som en person har begått efter 18 års ålder men före 21 års ålder bör gallras efter fem år.

Fel! Okänt namn

4.5 Unga behöver stöd

Barn och ungdomar kan även vara särskilt utsatta som vittnen, särskilt om brott begås av kamrater eller andra ungdomar som till exempel går i samma skola. Det förekommer både uttalade hot och outtalade hot. Unga vittnen skräms till tystnad och situationen kan bli mycket obehaglig för dem som anmält ett brott eller som vill vittna om något de varit med om. Det är viktigt att skydda och stötta unga som på ett eller annat sätt varit med om att förhindra, anmäla eller vittna om brott. Vittnesstöd finns utbyggt vid domstolarna i hela landet. I domstolarna införs även videoteknik som kan minimera kontakten mellan vittnet och gärningsmannen, men i skolorna saknas ofta stöd och skydd.

Internet kan också användas på ett positivt sätt för att hjälpa ungdomar som utsatts för kränkningar av olika slag. Fryshuset i Stockholm har till exempel startat en verksamhet de kallar för *Nätvandrarerna*. Den innebär att vuxna är tillgängliga på nätet för barn och ungdomar som behöver stöd och hjälp. En annan viktig verksamhet är tjejjour på nätet. Att göra tjejjourerna mer tillgängliga via nätet är viktigt eftersom många unga tjejer sköter stora delar av sina kontakter med andra på detta sätt. Vi har kunnat se att fler tjejjourer skapat denna typ av möjlighet att kunna ha kontakt. Det är viktigt att de tjejjourer som byggt upp en sådan viktig verksamhet får ekonomiskt stöd för sin verksamhet.

4.6 Tuffare insatser mot huliganer

Den 1 juli 2005 infördes en lag om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang. Det var en viktig markering att visa att våld och huliganism inte är acceptabelt. Den nya lagen har fungerat, men tyvärr bara delvis. Det visade sig tidigt genom flera händelser, främst i herrfotbollen, att det krävdes ännu kraftfullare verktyg för att stävja och förebygga huliganism. Det borde ha varit en prioriterad uppgift för regeringen att dra lärdomar av denna lagstiftning. För att försöka komma till rätta med problemen har regeringen istället valt att mycket senfärdigt lägga fram ett förslag som är både urvattnat och populistiskt och som inte kommer att innebära att idrotten förskonas från huliganism. Det som skulle ha blivit förstärkningar inför 2007 års fotbollssäsong, blev inte det förrän inför 2009, två år senare. Med tanke på den utveckling som varit, med ett antal bråk under fotbollssäsongen 2009, kan man med fog säga att lagstiftningen varit misslyckad.

För att ge klubbarna verklig möjlighet att hålla hög säkerhet vid sina arrangemang bör samhället bidra med regler som utformas på bästa sätt. Vid en stor match har klubbarna att kontrollera många tusen personer som ska in på läktarna under en kort tid. Det kan vara nästan omöjligt att hitta kända bråkmakare som har tillträdesförbud. Förutom arenasäkerheten vad gäller förbättringar vid in- och utpassage bör samhället därför också bistå med så kallad anmälningsplikt för enskilda kända våldsverkare. Efter engelsk förebild bör

personer som exempelvis är dömda för våldsbrott eller ordningsstörning som är relaterad till idrottsevenemang kunna beläggas med anmälningsplikt på polisstationer under matchdagar. Det skulle innebära större möjligheter att kända bråkmakare kan hållas borta från arenorna, men även från bråk som uppkommer i anknytning till idrottsevenemang. En sådan åtgärd måste så klart kringgärdas med största rättsäkerhet och begränsas så att den enskildes rörelsefrihet inte inskränks mer än nödvändigt. Detta är ett redskap som efterfrågas av såväl klubbar som fotbollsförbund och som därför bör prövas. Eftersom metoden är ingripande och ny bör en sådan lag tidsbegränsas och utvärderas.

I lagförslaget förs det även in ett förbud att inneha eller använda pyrotekniska varor på en idrottsanläggning utan tillstånd av polismyndighet. Det är i och för sig bra, men poliser som arbetar med dessa frågor menar att det kommer att bli nästan omöjligt att plocka av personer pyroteknik inne på arenorna. Vad som behövs är ett verktyg för att kunna ta pyrotekniken redan utanför arenan. Detta bör regeringen därför gå vidare med. Sammantaget går det tyvärr att påstå att den lagstiftning regeringen presenterar i delar är ett slag i luften.

5 Bekämpa den grova organiserade brottsligheten

Organiserad internationell brottslighet har fått fäste i en del svenska städer och samhällen. Människor, narkotika, alkohol och tobak smugglas in över våra gränser. Svarta pengar flyttas mellan banker och företag i olika länder för att tvättas vita. Utpressning sker mot restaurang- och butiksägare, men också mot vittnen eller personal inom rättsväsendet blir hot allt vanligare. Uppgörelser i den undre världen med vapen eller sprängmedel har blivit vanligare. Banker och värde transporter rånas på allt mera våldsamma sätt. Grunden för rättsäkerheten får inte hotas. Därför är det viktigt att rättsväsendet får resurser och verktyg för att bekämpa den grova organiserade brottsligheten samt den ekonomiska brottsligheten.

Förra mandatperioden ökade den socialdemokratiska regeringen anslagen till rättsväsendet med drygt 5 miljarder kronor, varav knappt 2,7 miljarder gick till Polisen och Åklagarmyndigheten. Vidare utbildades 4 000 nya poliser under mandatperioden. Det var en historiskt stor satsning som nu följs upp av den borgerliga regeringen med ytterligare 5 miljarder kronor i ramhöjning under innevarande mandatperiod.

Det är en nödvändig resurstilldelning som nu sker när nu den borgerliga regeringen skyfflar igen de stora hål i rättsväsendet som skapats. Den borgerliga resurstilldelningen kommer dock sent. Resursbrister hos polis, åklagare, kriminalvård och domstolar har inneburit att kompetens försvunnit, rättegångar blivit uppskjutna och att handläggningstider ökat. I vissa fall har t.o.m. resursbristen fått allvarliga konsekvenser, som när det gäller säkerheten på

Fel! Okänt namn på

häkten. Det har inneburit att rättssäkerheten och förtroendet för rättsväsendet har ifrågasatts, inte minst hos alla som arbetar inom polis, åklagare, domstol och kriminalvård.

Det finns särskild anledning att uttrycka skarp kritik mot det sätt på vilket regeringen har hanterat polisens budget de senaste åren. Regeringen har länge fokuserat på symbolfrågan om 20 000 poliser. Nu är det dags att koncentrera sig på polisens arbetsuppgifter och utveckling.

Trots att många polismyndigheter ute i landet har gått med stora underskott har regeringen i allt väsentligt varit passiv. Det har inneburit att många polismyndigheter ute i landet tvingat minska på antalet civilanställda. Under ett par år har vi sett att flera hundra civilanställda gått. Deras arbetsuppgifter har emellertid bestått. Poliser som ska synas ute på gator och torg har därför tvingats göra arbetsuppgifter som att vara arrestvakter eller sitta i reception. Det är en allt igenom dålig resursfördelning, som måste läggas regeringen till last. Vi vill se en breddad kompetens hos polisen. Polisen behöver ekonomer, jurister och samhällsvetare för utveckla sin verksamhet.

5.1 Modern organisation för brottsbekämpning

Den polisorganisation som finns idag är inte anpassad till tidens förändring. Den grova organiserade brottsligheten känner varken nationella eller regionala gränser. Grovt kriminella personer organiserar sig i nätverk med landet som upptagningsområde. Det är viktigt att samhällets förmåga att slå tillbaka den organiserade brottsligheten är hög i hela landet.

För att kraftsamla kring uppgiften att bekämpa den grova organiserade brottsligheten måste flera myndigheter och aktörer samarbeta. Den absolut viktigaste aktören är polisen. Polisen måste ha en organisation som kan samla den kompetens som krävs för att bli tillräckligt effektiv i kampen mot denna brottslighet. Idag har endast ett fåtal länsmyndigheter liknande kompetens.

Idag finns det 21 länsmyndigheter. Polismyndigheterna har olika stora resurser och specialistkompetens som många gånger är bundna till de större myndigheterna. Brottsligheten däremot är inte bunden av några länsgränser. När brottsligheten opererar över hela Sverige får det inte vara så att polismyndigheterna hindras av administrativa gränser. Polisen har i flera utredningar kritiserats för otydlig styrning och bristande ledning. En organisationsförändring inom polisen ger fördelar avseende både resursfördelning och styrning av verksamheten. Det skapar även möjligheter att effektivisera den administration som samtliga polismyndigheter idag måste stå med själva. Vi menar att det är dags att polisen blir en myndighet.

Vi vill dessutom skapa en särskild professionell spjutspetsorganisation för att bekämpa den grova organiserade brottsligheten. Rikspolisstyrelsen har tidigare formulerat önskemål om en sådan organisation. Polisväsendets struktur och rollfördelningen mellan de lokala polismyndigheterna och Rikspolisstyrelsen skapar hinder mot effektiva insatser mot den grova organiserade

brottsligheten. En nationell resurs med tydlig operativ förmåga vad avser såväl underrättelse- och utredningsverksamhet som yttre polisiär övervakning i form av spaning och störningsverksamhet bör skapas vid Rikspolisstyrelsen (Rikskriminalpolisen). En gemensam kraftsamling på nationell nivå mot den grova organiserade brottsligheten ger också förbättrade möjligheter att styra och utvärdera verksamheten samtidigt som förutsättningarna ökar för att bättre koppla kriminalunderrättelseverksamheten inom Rikskriminalpolisen till den operativa verksamheten.

Istället för att kraftsamla har den borgerliga regeringen valt att sprida resurserna till åtta polismyndigheter och Rikskriminalpolisen. Vi socialdemokrater vill istället samla resurserna till en särskild enhet (ett svenskt FBI) som ska verka under Rikskriminalpolisen. Enheten ska utgöra en spets i kampen mot den grovt organiserade brottsligheten och omfatta 200–300 poliser. Det skulle minska det revirtänkande som uppkommer i en splittrad organisation. Ett svenskt ”FBI” som vi socialdemokrater föreslår skulle underlätta polis-samarbetet med andra länder. För detta vill vi öronmärka 200 miljoner kronor. Med den borgerliga regeringens modell tappar kampen mot den organiserade brottsligheten istället fart.

5.2 Trafikdatalagring

I snart 30 år har de brottsbekämpande myndigheterna i varierande grad fått ut uppgifter om telemeddelanden från operatörer. Lagring av information om bland annat telefontrafik har visat sig ha direkt avgörande betydelse för att bekämpa grov brottslighet som till exempel mord och människohandel. Trafikuppgifter inhämtas i nästan samtliga sådana fall av brottslighet. I många brottsutredningar är historiska trafikdata det enda verktyget för att komma vidare i en utredning. Redan i dag lagrar operatörer både i Sverige och i andra länder trafikdata i faktureringsssyfte, ibland i många år.

Den tekniska och marknadsmässiga utvecklingen, bl.a. att operatörerna alltmer går över till fasta priser för sina tjänster och att tjänsterna alltmer ”sammanfaller”, t.ex. mobil telefoni och Internettelefoni, gör att det finns risk för att trafikuppgifter som polisen idag kan få tillgång till kommer att försvinna. Operatörer har i allt mindre utsträckning behov av att lagra trafikuppgifter för faktureringsändamål och det finns därför stor risk att uppgifterna inte kommer att sparas i framtiden. Svensk polis skulle då tappa ett av sina viktigaste vapen för att bekämpa den organiserade brottsligheten.

Genom att den socialdemokratiska regeringen var en av initiativtagarna till lagring av trafikdata i EU har vi medverkat till att säkerställa att denna information även sparas framöver. Beslutet har stöd av nästan samtliga medlemsländer i EU, och Europaparlamentet har med ett brett stöd röstat för förslaget. EU-direktivet innebär att vi får möjlighet att i lag reglera ett område som idag är oreglerat. Det innebär att lagringen och begäran om att få ut information i brottsutredningssyfte regleras. Därmed ökar rätts säkerheten, eftersom man då kan begränsa hur länge uppgifterna får lagras och i vilket

Fel! Okänt namn på

sammanhang de får begäras ut. Den borgerliga regeringen skulle för länge sedan ha återkommit till riksdagen med ett lagförslag. Tiden för när direktivet skulle vara genomfört har gått ut. Förhållning av ny lagstiftning innebär ett hot mot polisens brottsbekämpande verksamhet. Vi socialdemokrater menar att lagring av trafikdata är nödvändig för brottsbekämpningen och att regeringen snarast måste presentera ett lagförslag.

5.3 Snabbare utredningar

Ett problem både med rättssäkerheten och med effektiviteten är stora komplicerade mål som pågår i år. De långa handläggningstiderna leder till att bevisen försvagas, att det blir svårare att styrka ett väckt åtal och att påföljden kan bli mildare eller att ingen alls kan fällas för brott. Dessa mål är ofta utredningstunga och innebär en stor arbetsbelastning för både åklagare och domstolar. Ofta rör det ekobrott. Dessa långsamma tunga processer som kan pågå flera år gynnar egentligen varken den tilltalade eller rättsväsendet.

För att öka effektiviteten i rättsprocessen menar vi socialdemokrater att straffets längd ska kunna påverkas om misstänkta personer hjälper till att utreda brott. Tanken är att ett samarbete ska gynna både den misstänkte och samhället. Vi vill även se över möjligheterna att använda åtalsbegränsningar i högre utsträckning. I praktiken tror vi att det främst kommer att bli aktuellt när det gäller ekonomisk brottslighet där utredningar och rättsprocesser tar lång tid.

6 Preskriptionstiden för mord

I januari 2007 kom den statliga utredningen ”Preskription vid allvarliga brott”. Utredningen pekade på att kriminaltekniken har förbättrats mycket under senare årtionden och att den kommer att leda till att fler gamla brott kan klaras upp. Inte minst har polisens utökade möjligheter att ta dna-prov och större dna-register medfört stora framsteg för uppkärlandet av brott.

Utredningen föreslog att preskriptionstiden för mord, dråp, folkrättsbrott, folkmord och terroristbrott ska slopas. Nu har det gått drygt två och ett halvt år utan att justitieministern och den borgerliga regeringen har gjort någonting. För varje dag som går innebär det att ett antal allvarliga brott preskriberas. Tidigare har justitieministern lovat att lagen skulle komma 2007, men enligt ett senaste uttalande har hon skjutit upp frågan till 2010. Flera år går alltså till spillo i kampen mot tiden. Mord som med ny teknik hade kunnat klaras upp får aldrig sin upplösning. Föräldrar, makar, barn, syskon och andra anhöriga till dessa offer tvingas kanske leva i en ovisshet som de inte behövt. Även om det medför vissa kostnader är de humanitära vinsterna så mycket större om preskriptionstiden tas bort för dessa allvarliga brott. En slopad preskriptions-

tid har givetvis också en förebyggande effekt och kan spara brottsoffer i framtiden.

Vi socialdemokrater vill dock gå längre än utredningen föreslagit i frågan om vilka fall som den nya lagen ska gälla. I utredningen föreslås bara att det ska gälla mord i framtiden, efter det att lagen finns på plats. Vi tycker att det också självfallet måste gälla mord som begåtts före ikraftträdandet. Dock inte fall som redan är preskriberade.

7 Gör polisutbildningen till högskoleutbildning

Polisen har en avgörande roll i brottsbekämpningen. Därför är det viktigt med en modern, attraktiv och adekvat polisutbildning knuten till högskolan i framtiden. Tyvärr har den borgerliga regeringen förhalat frågan om en modernare polisutbildning. Polisutbildningsutredningen kom med sitt förslag om att göra om dagens polisutbildning till en högskoleutbildning redan för ett och ett halvt år sedan. Att ingenting hänt sedan dess är ett bakslag för både studenter och polisens framtida utveckling.

Socialdemokraternas målsättning är bl.a. att förlänga utbildningen till tre år med fler utbildningsorter. Utbildningsorter över hela landet har visat sig vara ett bra sätt att tillgodose hela Sveriges behov av poliser. Men den kanske viktigaste målsättningen är att knyta ihop polisutbildningen med högskolan. För att främja polisutbildningens utveckling, säkra kvaliteten, och engagera de studerande i sin utbildning är det positivt att de polisstuderande får samma rätt till insyn och inflytande över sin utbildning som andra studerande på högskolenivå. Att akademisera polisutbildningen skapar även bättre förutsättningar för forskning inom området. Mer forskning ger i sin tur bättre förutsättningar för att få en effektivare polis. Akademiska poäng skapar möjligheter för studenter att kunna tillgodoräkna sig poäng i andra utbildningar. En högskolekoppling skulle tillföra även andra värden. Polisstudenterna kommer i kontakt med studenter från andra utbildningar. Denna förändring är viktig eftersom vi vill se polisen som en integrerad del av samhället i övrigt.

8 Bekämpa utnyttjandet av kvinnor och barn

8.1 Skärpt syn på prostitution, koppleri och människohandel

I Sverige anses prostitution vara en form av mäns våld mot kvinnor och barn. Prostitution är exploatering av kvinnor och barn och ett allvarligt samhällsproblem som skadar både de individer som utnyttjas och samhället i stort. Prostitution förekommer i olika former, men när den är organiserad i bordell-

Fel! Okänt namn på

verksamhet innebär verksamheten ofta ett stort lidande för dem som tvingas sälja sig. Denna typ av verksamhet har ofta kopplingar till människohandel där kvinnor och unga tjejer hänsynslöst utnyttjas. Poliserna som arbetar med prostitution vittnar om att bordellverksamheter inte sällan har närmast industriell karaktär. Kvinnorna drar in stora summor åt sina hallickar, kanske 200 000–300 000 kronor i månaden. Kvinnorna används om och om igen, förtingligade och avhumaniserade. De bor i små utrymmen, saknar kontakt med omvärlden och under stark kontroll från ”beskyddaren”.

I Sverige har Socialdemokraterna sedan länge prioriterat bekämpningen av prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Att köpa eller försöka köpa sexuella tjänster är sedan den 1 januari 1999 kriminaliserat och straffet är böter eller upp till sex månaders fängelse. Lagstiftningen var en viktig markering mot utnyttjandet av kvinnor. År 2002 infördes människohandel för sexuella ändamål som ett nytt brott i Sverige. Den 1 juli 2004 utökades straffområdet till att omfatta även människohandel som sker inom landets gränser samt människohandel som syftar till andra former av utnyttjande än för sexuella ändamål, till exempel tvångsarbete och handel med organ.

Sexköpslagen har nu funnits i nio år. De flesta bekräftar att sexköpslagen har gett goda resultat. Sedan förbudet trädde i kraft har antalet individer i gatuprostitution minskat drastiskt enligt samstämmiga uppgifter från både polis och socialtjänst. Hur den dolda prostitutionen utvecklats under denna period är svårare att säga. Det finns tendenser att prostitutionen flyttats in på bordeller och ut på nätet. Samtidigt menar man att den utvecklingen skulle ha skett ändå. Om den totala prostitutionen har minskat sedan sexköpslagen är det ingen som vet. Men det är klart att de prostituerade på gatan är betydligt färre i Stockholm än i våra nordiska grannhuvudstäder.

För att ytterligare stärka skyddet för dem som utnyttjas genom prostitution och som en förstärkt markering till dem som köper sex och utnyttjar kvinnor på detta sätt, menar vi socialdemokrater att det är dags att skärpa straffet för sexköp. Drygt 400 personer har dömts för sexköp sedan lagstiftningen trädde ikraft, men hittills har ingen dömts till fängelse. Vi menar att det när det föreligger försvårande omständigheter som i de fall en man köper sex av någon som uppenbart är ett offer för människohandel måste bli tal om strängare straff som påföljd.

Ett sådan ny bestämmelse betonar det svenska synsättet, nämligen att köp av sexuella tjänster är ett övergrepp där det är köparens handling som är straffvärd och den säljande parten som är skyddsvärd. När köparen av omständigheterna i övrigt borde inse att han kan ha att göra med en person, oftast en kvinna, som utsatts för sådant tvång som människohandel innebär ska särskilt ansvar kunna utkrävas i form av skadestånd. Detta bör utredas.

Vi menar dessutom att det är dags att skärpa synen på koppleri genom att ersätta det med människohandel för sexuella ändamål. Koppleribrottet har som grund att det skulle finnas en frivillighet i överenskommelsen mellan säljare och köpare. Den frivilligheten är fullständigt falsk. Varje köp av någons kropp bygger på ett utnyttjande av dennes utsatthet. De kvinnor och flickor som säljer sina kroppar befinner sig i vanmakt på grund av drogberoende, fattigdom eller annan utsatthet.

En sådan ny brottsrubricering skulle också öka skyddet för brottsoffret. Koppleri är nämligen ett brott mot staten, medan människohandel är ett brott mot person. Skulle de som idag döms för koppleri istället dömas för människohandel innebär det att brottsoffret får ökade möjlighet till upprättelse och skadestånd. Dessutom ger människohandel ett betydligt högre straffvärde vilket vore mer överensstämmande med brottets art.

Det är också angeläget att det finns resurser hos myndigheter att motverka dessa företeelser. Polisen har en viktig del i detta arbete. Vi vill se särskilda satsningar med öronmärkta resurser till polisen för att skärpa arbetet mot människohandel och barnpornografi. Vi vill fördela 60 miljoner kronor på tre år för dessa ändamål.

8.2 Tillträde till Europarådets konvention om åtgärder mot människohandel

Det har nu gått fyra år sedan Sverige undertecknade Europarådets konvention mot människohandel. Trots de många åren och trots att riksdagen ett flertal gånger, senast i februari 2009, uttalat vikten av att Sverige fullföljer arbetet med att tillträda konventionen har ingenting skett. Utrikesutskottet upprepade 2009 sin tidigare framförda uppfattning (bet. 2007/08:UU6 samt bet. 2007/08:UU5) om att en snar ratifikation av konventionen är önskvärd. Det var därför angeläget att fortsatta nationella förberedelser genomfördes så att en svensk ratifikation kunde ske före det svenska EU-ordförandeskapet. Utskottet framhöll även vikten av att Sverige verkar för att samtliga av Europarådets medlemsstater, inklusive Europeiska gemenskapen, skriver under och ratificerar konventionen. Justitieutskottet instämde i detta i betänkande 2008/09:JU4.

Sverige hade som EU:s ordförandeland ett utomordentligt tillfälle att påverka övriga länder i de frågor som Sveriges riksdag anser vara av vikt. Regeringen som uppenbarligen inte respekterat riksdagens uttalade ståndpunkt har nu försuttit möjligheten. Det är inte bara ett anmärkningsvärt agerande från regeringen utan också oerhört pinsamt för Sverige och för alla i Sverige som med stort allvar arbetar med frågan om människohandel nationellt och internationellt.

För det framtida arbetet med att bekämpa människohandel måste nu regeringen vidta de åtgärder som krävs för Sveriges tillträde till Europarådets konvention om människohandel.

8.3 Skadestånd vid människohandel och barnpornografi

Barnpornogra? är dokumenterade övergrepp på barn. På Internet sprids bilder och filmer snabbt och nytt material byter dagligen ägare. Det barnporno-gra?ska materialet laddas ner av vem som helst över hela världen. Allt som

Fel! Okänt namn på

krävs är en Internetuppkoppling. Det har hänt att polisen tagit fast personer som har haft hundratusentals bilder på barn. Bakom varje bild finns en tragik. Offret kan vara någons barn som utnyttjas sexuellt eller där barnets föräldrar säljer det enda de har till rika turister. Den socialdemokratiska regeringen tillsatte två utredningar för att se över barnpornografibrottet och människohandelslagen. Det är viktigt att se på de möjligheter det finns att skärpa dessa lagar men även att se till att det finns bättre möjligheter till skadestånd för barn och ungdomar som drabbas.

8.4 Insatser mot barnsexturism

Ett stort antal barn utnyttjas och kränks varje år inom barnsexturismen i världen. Det är efterfrågan som styr barnsexturismen. Ofta handlar det om resenärer som reser till ett ekonomiskt fattigare land i Latinamerika, Asien, Afrika eller Östeuropa. Barnsexturister utnyttjar mycket cyniskt sitt relativa maktövertag mot barnen i dessa länder. Bland barnsexturisterna finns även svenskar. Förövarna återfinns i alla åldrar och alla samhällsklasser. Det finns starka kopplingar finns mellan barnsexturism och människohandel med barn för sexuella ändamål. Minderåriga förs inom eller mellan länder till destinationer med många utländska besökare eller invånare. Barnsexturismen måste tas på allvar. Det måste till mera konkreta åtgärder.

Det behövs mer information om denna grupp av förövare eller hur stor del av den internationella efterfrågan som svenskar utgör. Sådan information är en förutsättning för att kunna förebygga dessa brott på ett effektivt sätt.

Den svenska handlingsplanen mot sexuell exploatering av barn från december 2007, berör frågan om barnsexturism. Flera åtgärder föreslogs; t ex att lyfta upp frågan under en konferens under det svenska ordförandeskapet i Europarådet 2008. Tyvärr svek regeringen det löftet. Nu återstår det att se om regeringen kommer uppfylla åtgärden att under det svenska ordförandeskapet i EU hösten 2009 lyfta fram frågan i samarbetsgruppen "Permanent Intergovernmental Group Europé de l'Enfance".

Uppdatera den nationella handlingsplanen mot sexuell exploatering av barn med konkreta kraftfulla åtgärder mot barnsexturism som har ett tydligt efterfrågeperspektiv och adresserar frågan som en kränkning av barns rättigheter. Förverkliga den nollvision om svensk barnsexturism som är målsättningen i handlingsplanen.

Sverige måste verka för att EU samarbetar mot barnsexturism med syftet att arbeta preventivt för att stoppa de europeiska barnsexturisterna liksom att se till att de européer som begår sexualbrott i andra länder lagförs. Genomför ett årligt EU-möte och rapportera om arbetet mot barnsexturism i Europa, på liknande sätt som sker inom Asean och i Latinamerika.

Turistindustrin och dess anställda måste engageras mer i frågan om turismens negativa effekter i de samhällen de är verksamma. Inte heller finns ett engagemang för vad industrin kan göra för att minimera dessa effekter. På turistutbildningarna diskuteras inte barnsexturism eller varför det angår

resebranschen. För att visa att frågan är prioriterad och för att studenterna skall få en helhetssyn på turismsektorn är det viktigt att problematiken om barnsexhandel och barnsexturism tas med i turismutbildningarna.

För att leva upp till de åtagandena enligt internationella instrument att sanktionera och lagföra alla former av sexuell exploatering av barn bör man se över i vilken utsträckning krav på dubbel straffbarhet vad gäller sexualbrott mot barn och närliggande brott kan tas bort, exempelvis när det gäller köp av sexuell handling av barn, barnpornografibrottet, människohandelsbrott eller koppleri och brottet begåtts mot en person som inte fyllt 18 år.

Vidare behöver direktkontakter med myndigheter i de länder dit svenskar vanligtvis reser och länder som anses särskilt drabbade av barnsexturism tas i syfte att etablera samarbetsavtal, skapa rutiner och handlingsplaner vid anmälningar av denna typ av brott.

Riksåklagaren skall verka för rapporteringsskyldighet till den svenska internationella åklagarkammaren vad gäller alla anmälningar som rör svenskar som begår sexualbrott mot barn utomlands samt i så hög utsträckning det är möjligt verka för att alla förhör rörande sexualbrott mot barn begångna utomlands på utrikesort videofilmas, i syfte att säkerställa bevisningen om ärendet skulle prövas på nytt i Sverige. Utbildning om barnsexturism bör ges till alla åklagare vid internationella åklagarkammaren. Vidare kan utvecklingscentrum i Göteborg ges uppdrag att aktivt bevaka brottstypen barnsexturism. Även domare bör ha kunskap om barnsexhandel.

På utrikesförvaltningen behövs ökad kunskap om barnsexturism. Redan i aspirantutbildningen bör kunskap om barnsexhandel med särskild fokus på barnsexturism finnas med. Man skulle även kunna ha en "ambassadör" för barnsexturismfrågor. Utrikesförvaltningen skulle kunna utnyttjas för informationsändamål, till exempel tydlig kommunikation på UD:s hemsida om att det är förbjudet att utnyttja barn sexuellt utomlands samt information om lokala eller nationella hotlines, tips och rutiner vid misstanke om brott.

Fler ambassader eller konsulat bör ha en hotline för mottagande av tips om misstänkta fall av barnsexturism, likt den som finns i Thailand. Konsulat och ambassader bör rapportera alla svenskar som anmäls, åtalas, döms för denna typ av brott.

Även för Näringsdepartementet behövs kunskap om barnsexhandel med särskild fokus på barnsexturism för personer som ansvarar för turismfrågor.

8.5 Nationellt handlingsprogram för barn som sexualbrottsoffer

Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) har på regeringens uppdrag arbetat fram en handbok – Nationellt handlingsprogram för hälso- och sjukvårdens omhändertagande av offer för sexuella övergrepp. Syftet med uppdraget är att förbättra omhändertagandet av sexualbrottsoffer inom hälso- och sjukvården och att utarbeta rutiner för hur provtagning och dokumentation ska genomföras för att rättsväsendets beslutsunderlag ska bli så fullständigt och ändamåls-

Fel! Okänt namn på

enligt som möjligt. Det är utöver omhändertagandet av den drabbade viktigt att det hos personal inom vården finns kunskap om hur man bör ställa frågan till patienter som kan ha utsatts för sexuellt våld. Därför omfattar det nationella programmet rekommendationer för hur dessa frågor ska ställas och hur svaren ska hanteras.

Arbetet med implementering av handboken pågår för närvarande runt om i landet med stöd av NCK. Med stöd av handboken och den påbörjade implementeringen förbättras nu förutsättningarna för att bemötande och omhändertagande av sexualbrottsoffer ska komma att förbättras. En begränsning är dock att handboken uttryckligen och endast behandlar hur vuxna sexualbrottsoffer kan omhändertas. Barn som sexualbrottsoffer berörs inte. Det är naturligtvis skillnad på hur ett gott och adekvat bemötande ser ut beroende på om det är barn eller vuxna som tas om hand. Det är förståeligt att det i det första skedet har begränsats till omhändertagande av en ålderskategori, i det här fallet vuxna. Behovet av en motsvarande handbok och handlingsprogram för barn som sexualbrottsoffer torde vara oomtvistat. Därför bör regeringen nu gå vidare och ge NCK i uppdrag att ta fram en motsvarande handbok och ett nationellt handlingsprogram för hälso- och sjukvårdens omhändertagande av barn som fallit offer för sexuella övergrepp.

8.6 Hedersrelaterat våld

Ett särskilt problem utgör det så kallade hedersvåldet. Det handlar om våld och hot om våld inom tätt slutna grupper, ofta släkter, för att tvinga människor att följa vissa mönster och traditioner. Detta drabbar oftast kvinnor, men även män är utsatta. Det har gjorts en del insatser för att motverka hedersvåld, men det finns mycket kvar att göra. Ökad kunskap om hedersvåld är nödvändig hos alla de myndigheter som arbetar med frågan. Polisen är en viktig myndighet i sammanhanget. Vi menar att polisen måste utveckla och samordna sitt arbete mot hedersrelaterat våld. Vi vill se en särskild resurs på Rikskriminalen för detta ändamål.

8.7 Stalkning

Stalkning är ett relativt nytt begrepp i Sverige, men förekomsten i sig är inte ny. Stalkning innebär att offret får oönskade telefonsamtal, sms, brev och e-post, utsätts för våld, hot om våld eller att gärningspersonen fysiskt söker upp eller förföljer offret. Förekomsten är vanligast när offer och gärningsperson har, eller har haft, en nära relation. År 2006 publicerade Brottsförebyggande rådet en rapport om stalkning. Brå säger i den att nästan var tionde person har någon gång blivit utsatt för stalkning. De flesta som utsätts är kvinnor och det vanligaste är att gärningspersonen är bekant med offret.

Vissa delar av sådant beteende kan redan idag lagföras under olika rubriceringar som till exempel olaga hot, ofredande eller misshandel, men det är bara

en tredjedel av dem som utsatts som har polisanmält trakasserierna. En anledning har varit att de som utsatts inte upplevt trakasserierna tillräckligt allvarliga. Men det har även funnits en rädsla för repressalier som gjort att utsatta inte anmält. Många som utsatts har vidtagit egna åtgärder som att skaffa hemligt telefonnummer. Hälften av dem som utsatts av sin partner, eller före detta partner, har fått gå så långt att de bytt bostad och en femtedel har ansökt om besöksförbud.

Staltningsutredningen som kom för ett år sedan föreslår i sitt betänkande bl.a. en kriminalisering av stalkning. Vi socialdemokrater menar att begreppet stalkning bör införas som en ny brottsrubricering. Återkommande hot och förföljelser bör bedömas samlat och bestraffas strängare än de enskilda brotten som det idag i bästa fall döms för.

9 Hets mot folkgrupp – transpersoner

Den 13 november 2002 togs beslutet i riksdagen om att införa en särskild straffskala för grova fall av hets mot folkgrupp. Tillämpningsområdet för bestämmelsen omfattar även hets med anspelning på sexuell läggning. Lagen trädde i kraft den 1 januari 2003.

Sverige har ett system där bara de grupper som explicit är omnämnda i hetslagen har skydd av lagen. Det innebär att hotfulla uttalande, kränkande omdömen och uttryck för missaktning p.g.a. könsidentitet, så kallade transpersoner, inte skyddas av lagen eftersom könsidentitet inte omnämns. Med begreppet sexuell läggning avser i lagtexten homo-, bi- och heterosexuell läggning.

Sex länder i Europa har hetslagar som även skyddar transpersoner enligt praxis, Finland, Island, Luxemburg, Portugal, Tjeckien och Tyskland. För att få skydd för även gruppen transpersoner bör därför lagen om hets mot folkgrupp, brottsbalken 16 kap. 8 § och tryckfrihetsförordningen 7 kap. 4 § kompletteras till att omfatta även könsidentitet.

10 Kriminalvård

Kriminalvården utgör en av rättskedjans viktigaste funktioner. Här ligger ansvaret för att straff avtjänas på ett säkert sätt och för att återanpassa människor som begått brott så att nya brott inte sker i framtiden. Därför är insatser för vård och behandling viktiga. Individualiseringen är en efterlängtd utveckling på kriminalvårdens område, som innebär att den intagnes agerande i fängelset ska påverka utslussningen och strafftiden. Det skapar incitament att sköta sig med belöning och förmåner, liksom repressalier för den som missköter sig, rymmer eller på annat sätt motarbetar kriminalvårdens ambitioner. Om detta har vi tidigare motionerat. Kriminalvården har utvecklats

Fel! Okänt namn på

radikalt på säkerhetssidan med utbyggnader av säkerhetsplatser på de tyngsta anstalterna och förhöjd säkerhet överlag. Allt detta måste göras samtidigt och är en förutsättning för varandra, eftersom en god vård inom kriminalvården förutsätter att internerna är på plats, deltar i program, behandling och aktiviteter.

10.1 Samhällets insyn genom – oberoende tillsyn

Straff som utdömts efter begånget brott avtjänas främst på en kriminalvårdsanstalt. Målet för kriminalvården är att minska brottsligheten och öka tryggheten i samhället. Detta sker bäst genom ett meningsfullt innehåll med vård och behandlingsinsatser som syftar till att minska återfall i brott och med respekt för mänskliga rättigheter. En väl fungerande tillsyn är central för den slutna verksamhet kriminalvården utgör. Den tillsyn som JO utför idag är inte kontinuerlig och heller inte fullständig. Övervägande del av verksamheternas tillsyn ansvarar den egna myndigheten Kriminalvården för. Vi anser att en modern kriminalvård ska ha en oberoende tillsyn utifrån. Vi vill därför att regeringen utreder hur en oberoende instans utanför Kriminalvården ska sköta tillsynen över Kriminalvården.

10.2 Fler halvvägshus

Våren 2006 röstade riksdagen igenom propositionen om en modernare kriminalvårdslag. Den började gälla från och med den 1 januari 2007. Med den nya kriminalvårdslagen ville vi socialdemokrater åstadkomma en förbättrad och mer strukturerad övergång från livet i anstalt till livet i frihet. En grundtanke var att individualisera kriminalvården. Utslussningen skulle anpassas till vad varje intagen behöver för att förbättra förutsättningarna för att han eller hon skall klara sig i samhället efter frigivningen utan att återfalla i brott.

Ett av utslussningsalternativen var vistelse i halvvägshus. Halvvägshus innebär att den intagne är placerad i ett av Kriminalvården kontrollerat hem som är anpassat för att ge intagna särskilt stöd och särskild tillsyn. Den borgerliga regeringen har emellertid visat ett ljust intresse för verksamheten med så kallade halvvägshus. Den borgerliga regeringens passivitet avseende förbättrad utslussning är svår att förstå. Både samhället och den enskilde individen tjänar på att den intagne på ett så bra sätt som möjligt kan komma in i samhället igen. Dessutom är halvvägshus ett ekonomiskt billigare alternativ än anstalt. Vi menar att regeringen måste anstränga sig för att förbättra utslussningen och öka antalet klienter i halvvägshus till minst 200.

10.3 Utslussningspeng

Det är viktigt att kriminalvården utformas på ett humant sätt så att den intagnes anpassning i samhället främjas och skadliga följder av frihetsberövandet motverkas. Förberedelserna för den intagnes frigivning skall vara särskilt inriktade på konkreta åtgärder för att underlätta övergången till ett liv i frihet. Syftet är att den intagne vid frigivningen i möjligaste mån skall ha sin försörjning ordnad genom arbete eller på annat sätt och att han eller hon skall ha tillgång till bostad. Trots detta vet vi att 76 procent av de intagna saknar ett arbete efter frigivningen. 38 procent saknar bostad.

Över 60 procent av dem som intas i anstalt är narkotikamissbrukare. Deras risk att återfalla i brott är mycket hög. Behandling ges idag inom kriminalvården. Den nya insatsen vårdvinstelse ger ytterligare en möjlighet till behandling. Tyvärr återfaller många igen efter frigivandet. Det är viktigt att kommunerna har en god beredskap före att kunna erbjuda stöd och vård som behövs efter frigivandet. För att underlätta kommunernas möjlighet till detta menar vi att det bör utredas hur alla de resurser som finns inom missbrukarvården, socialtjänsten, Arbetsförmedlingen etc. kan samordnas på ett bättre sätt för att ge varje enskild individ ett relevant stöd i samband med frigivningen, en så kallad utslussningspeng. Stödet ska vara individuellt och insatserna ska vara riktade mot till exempel fortsatt missbruksvård, arbetspraktik, utbildning och boende. Insatserna ska vara dokumenterade i en handlingsplan som skrivits under av den enskilde, kriminalvården och kommunen.

10.4 Särskilda insatser för kvinnor i kriminalvård

Vi socialdemokrater har strävat efter att individualisera kriminalvården. De intagna ska själva kunna påverka sin situation. Men samtidigt är det viktigt att kriminalvården anpassar sig efter individerna. En effektiv kriminalvård för kvinnor måste utformas utifrån kvinnors situation och behov.

Genom det uppföljningsarbete som justitieutskottet genomfört vad gäller kvinnor som är intagna i kriminalvårdsanstalt kan det konstateras att kvinnors situation i anstalt under senare år har uppmärksammats och åtgärder har vidtagits för att förbättra situationen för kvinnorna. Dock finns en del kvar att göra. Det krävs framöver ett helhetsgrepp för att kriminalvården i alla delar ska svara mot kvinnornas behov. Vi vill här peka på några av de åtgärder som vi ser som viktiga att nu gå vidare med.

De särskilda riktlinjerna för arbetet med intagna kvinnor är daterade från 2000. Det är hög tid att revidera och uppvärdera riktlinjerna till nu gällande situation inom Kriminalvården. Det är vidare angeläget att åtgärder för ökad säkerhet ställs i relation till de inskränkningar som de medför för de intagna kvinnor som grupp och på individnivå. Generella säkerhetsfrämjande åtgärder som utformats efter händelser och tillbud inom kriminalvård för män kan vara direkt kontraproduktiva inom kriminalvård för kvinnor.

Fel! Okänt namn på

Forskning som rör intagna i anstalt avser i huvudsak männen i anstalt. Då kvinnor ändå ingår utgör de så låg andel att de kan sägas försvinna i undersökningsmaterialet särskilt då forskningen sällan är könsuppdelad. Det är angeläget att specifik kvinnoforskning ges utrymme och uppmärksamhet inom och utanför Kriminalvården så att kunskap om kvinnor och kriminalitet kan öka och komma till användning. Även internationell forskning på området bör kunna tillvaratas.

Kvinnor i anstalt har ofta en betydligt sämre social situation än männen. Det är vanligt med fysisk och psykisk ohälsa, hög grad av missbruk, förekomst av sexuella övergrepp och erfarenhet av våld. Då kvinnor döms till förhållandevis korta fängelsestraff är det angeläget att verkställighetsplaner tas fram snabbt och att program för att förhindra återfall sätts in tidigt samt att samtliga fyra olika utslussningsåtgärder kommer till användning och anpassas efter kvinnors situation.

Det är inte acceptabelt att det tre år efter 2007 års utslussningsreforms ikraftträdande fortfarande för kvinnor inte ges möjlighet till reformens samtliga instrument. Det är inte godtagbart som förklaring att åtgärderna inte passar för kvinnor. Uppgiften för Kriminalvården är att arbetssättet också i det här avseendet måste anpassas utifrån kvinnors specifika situation.

Möjligheten till sysselsättning är viktig för att målet att förhindra återfall i brott ska nås. Den sysselsättning som erbjuds kvinnor ska främja möjligheterna till arbete ute på öppna arbetsmarknaden. Uppgifter som närmast är av hobbykaraktär ska inte ersätta grund- och gymnasieutbildning eller annan yrkesutbildning som stärker den intagnes möjlighet till arbete.

Med hänsyn till intagna kvinnors omvittnade upplevelser av fysiska, psykiska och sexuella övergrepp tillsammans med hög grad av missbruk måste höga krav på tillgång till adekvat hälso- och sjukvård på lika villkor som den som finns utanför kriminalvården säkras.

Långt gånget missbruk i kombination med korta straff gör det extra angeläget att Kriminalvården samarbetar med andra berörda myndigheter för att påbörjad behandling kan fullföljas efter avslutad verkställighet.

Frivilligorganisationerna är en värdefull resurs. Den kompetens och det engagemang som finns för kvinnor intagna i anstalt och deras barn bör uppmuntras och tas tillvara. Då kvinnor har relativt korta straff är det angeläget att kontakter kan skapas i ett tidigt skede. Möjligheten för den intagna kvinnan att få och kunna ta emot ett bra stöd efter verkställighet ökar om kontakt har skapats tidigt. Kriminalvårdens möjlighet att bidra ekonomiskt till frivilligorganisationernas verksamhet bör öka.

Barn har rätt till kontakt med sina föräldrar, även om föräldern avtjänar fängelsestraff. Barnperspektivet måste beaktas även vid avgörande som rör säkerheten i anstalt. Ökad grad av säkerhet får inte gå ut över barnens möjlighet till kontakt. Krockar dessa två intressen bör en ökad differentiering mellan avdelningar i anstalt i så fall vidtas. Barnombuden på anstalterna måste ges tillräckligt utrymme i sin tjänsteutövning för att uppdraget ska kunna skötas på ett för barnen tillfredsställande sätt.

11 Brottsoffer

Vi har i tidigare motioner pekat på behovet av att verksamhet i så kallade Barnahus och att samtalsmottagningar för män ska finnas tillgängliga i hela landet. Det ska även finnas särskilda mottagningar för våldtagna och rutiner för bevissäkring genom att erbjuda drogtest för personer som utsatts för våldtäkt. Vi menar även att det finns ett starkt behov av att utveckla befintliga och starta fler sexualmedicinska mottagningar i landet dit personer med beteende som leder till sexualbrott kan ges hjälp. Vidare finns det ett behov av att utveckla socialtjänstens stödjande insatser till dem som utsatts för brott och dennes anhöriga. Kommunerna måste utveckla det egna stödet samt uppmuntra och stödja frivilligorganisationer som vill arbeta med stöd till brottsoffer och dennes anhöriga. Vi menar även att målsägande redan i förundersökningsskedet ska ha rätt till ett målsägandebiträde. Särskilt för våldsdrabbade brottsoffer har ett sådant tidigt stöd stor betydelse. Vidare ska utdömt besöksförbud kunna kompletteras med s.k. elektronisk fotboja för att öka säkerheten för den person som har ett skyddsbehov och för möjligheten att dokumentera överträdelser av besöksförbudet.

12 Kriminalisering då barn tvingas bevittna våld

För tre år sedan förstärkte den socialdemokratiska regeringen skyddet för barn som bevittnat våld. Socialtjänstens stöd för barnen förtydligades. Barn som bevittnat våld i nära relationer gavs möjlighet till skadestånd. Vi menar att det nu är viktigt att gå vidare med att se om det går att förstärka barns skydd ytterligare. Barn är särskilt utsatta då de lever i en familj där det förekommer våld och hot.

Enligt en undersökning som Brottsofferjourernas Riksförbund, BOJ, Sveriges Kvinnojourers Riksförbund, SKR och HOPP Riksorganisationen mot sexuella övergrepp stod bakom, som genomfördes våren 2009, menar tre av fyra tillfrågade att barn borde vara att betrakta som brottsoffer när de bevittnat våld mot en närstående. Bland borgerliga väljare ansåg så många som 82 av 100 att barnet borde betraktas som brottsoffer. På fråga om vårdnadshavare som utövat våld mot en till barnet närstående person ska kunna avgöra om barnet ska få hjälp att bearbeta sina upplevelser svarade sju av tio att den våldsamma vårdnadshavare inte bör ha möjlighet till något avgörande inflytande i den frågan.

I opposition drev de borgerliga partierna krav på att ytterligare stärka våldsdrabbade barns ställning. I regeringsställning har dessvärre alliansregeringen övergett barnen. Något arbete i frågan om att stärka de utsatta barnens ställning som brottsoffer har inte påbörjats trots att alliansen nu har haft tre år på sig. Vi anser att det är hög tid att gå från ord till handling. Vi vill utreda

Fel! Okänt namn på

huruvida det ska vara kriminaliserat att utsätta barn för att bevittna våld av och mot närstående. Det skulle innebära att barnet får status som brottsoffer, vilket kan bidra till att synliggöra barnen och deras behov av hjälp och stöd. Flera organisationer kräver nu en reform. Vi i opposition menar att det är viktigt att utreda frågan. Den borgerliga majoriteten i riksdagen borde samla sig och bifalla det förslag som var deras eget så sent som för tre år sedan.

13 Integritetsombudsman (IO)

I dagens samhälle är de teknikrelaterade riskerna för integritetskränkningar många gånger större än tidigare. IT- och telekommunikationstekniken växer samman. Stora mängder trafikdata i teletrafiken skapas och registreras. Det skapas ständigt nya IT-tjänster både hos företag och myndigheter och sådana webbtjänster används allt mer av medborgarna. Vi lämnar elektroniska spår bakom oss, vare sig vi vill eller inte, både i vardagen och i arbetslivet. Den tekniska utvecklingen skapar ständigt mer avancerade verktyg som kan brukas eller missbrukas i integritetskränkande syfte. Därutöver sker en internationalisering som innebär att personuppgifter sprids utanför Sveriges gränser.

Tendensen är också att allt fler bevakningskameror sätts upp på olika platser för att skapa ökad trygghet mot brott. Vi kan även se att ökat samarbete mellan länder gör att tull, militär och polissamarbete sprider personuppgifter över gränserna. I kampen mot den grova organiserade brottsligheten har rättsväsendet fått nya behövliga verktyg som buggning och preventiva tvångsmedel. Vid varje sådan lagstiftning och har det varit viktigt att balansen mellan effektiviteten hos de brottsbekämpande myndigheterna och det integritetsingrepp som sådana verktyg skapar är rätt avvägd.

Vi socialdemokrater menar att det finns behov av en samlad kontroll över utvecklingen som sker, både inom myndigheter och med hänsyn till den tekniska utvecklingen i samhället i övrigt. Det behövs någon som granskar, varkar och kan slå larm när en situation uppstått som kräver ytterligare skydd för den enskildes privatliv. Det behövs en myndighet som på ett samlat sätt tillvaratar integritetsskyddsintresset och håller uppsikt så att dess gränser inte överträds. Vi socialdemokrater vill därför tillsätta en integritetsombudsman (IO). Vi avsätter 5 miljoner kronor för detta ändamål 2010 och 10 miljoner 2011 och 2012. En integritetsombudsman ska även företräda enskilda i ärenden som innebär att den enskildes integritet kränkts på ett sätt som inte är förenligt med lag.

14 Utökad rätt till biträde

Riksdagen beslutade i våras om utökad rätt att ha biträde närvarande vid förhör. Vi anser det dock vara ett problem med att det är den enskilde förhørs-

Fel! Okänt namn på

personen som ska stå för kostnaden för biträdet. Med en sådan ordning kommer den hörda personens ekonomiska situation att avgöra om ett biträde alls anlitas. Det är inte tillfredsställande ur ett rättssäkerhetsperspektiv och mot bakgrund av att allas likhet inför lagen ska gälla. Staten bör här ta ett ekonomiskt ansvar. Mot bakgrund av att budgetmedlen för rättsliga biträden m.m. är begränsade kan det enligt vår mening dock inte bli fråga om någon generell rätt till offentligfinansierat biträde vid förhör. I stället bör en sådan rätt begränsas till förhör under förundersökning rörande brott för vilka straffminimum är två års fängelse eller mer. Det får ankomma på regeringen att låta utreda hur en sådan reglering bör utformas och skyndsamt återkomma till riksdagen med förslag till lagstiftning i enlighet med vad vi nu anfört.

Stockholm den 5 oktober 2009

Thomas Bodström (s)

Margareta Persson (s)

Karl Gustav Abramsson (s)

Kerstin Haglö (s)

Elisebeht Markström (s)

Christer Adelsbo (s)

Maryam Yazdanfar (s)